

Ärende: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSAÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastajan taustaorganisaatio

Vammaisjärjestö [Förbundet Finlandssvenska synskadade r.f.]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Förbundet Finlandssvenska synskadade r.f. (FSS) upplever att förslaget är relativt bra och uppfyller de kriterier som funktionshinderkonventionen förutsätter.

Finland var år 2007 bland de första att underskriva konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Riksdagen godkände ratificeringen av konventionen år 2015 och förutsatte att lagstiftningen härnäst säkerställer att personer med funktionsnedsättning på samma villkor som andra åtnjuter frihet och personlig säkerhet. En central del i konventionen är förbudet mot att diskriminera pga. funktionsnedsättning.

FSS anser det viktigt att den nya funktionshinderlagen omfattar principerna som finns i artikel 1 i konventionen. I artikel 1 definieras bland annat följande aspekter såsom fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar som kan i samspel med omgivningen hindra deltagande och därmed utgöra en funktionsnedsättning.

I 2 § i förslaget anges lagens tillämpningsområde och förhållande till annan lagstiftning.

Med funktionshindrad avses i denna lag en person vars:

1) fysiska, kognitiva eller mentala funktion har varit nedsatt under lång tid;

FSS anser att det är nödvändigt att även sensoriska funktionsnedsättningar nämns i ovan nämnda lag. Sensorisk funktionsnedsättning leder till fysisk funktionsnedsättning och utgör också en grav funktionsnedsättning med tanke på kommunikation.

Detta tillägg skulle tydliggöra statusen för både synskadade och hörselskadade personer vid tillämpningen av lagen. Flera andra förbund och organisationer som jobbar med personer som har en sensorisk funktionsnedsättning har kommit till liknande slutsatser i sina utlåtanden.

12 §

5) behov av hjälp, stöd och omsorg inte är ett normalt behov som hör ihop med åldersstadiet

Här anser FSS att i formuleringen ska ordet "och" ersättas med "eller", det kan inte vara ett krav att alla dessa tre uppfylls, utan ett av dem räcker.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Kyllä pääosin

Perustelev tarvittaessa kantasi

FSS anser att motiveringen till paragraferna stöder till största delen väl den som ska tillämpa lagen. Den nuvarande lagstiftningen är föråldrad och i detta förslag utgår man på ett bra sätt från individuella behov med utgångspunkt från FN:s funktionshinderkonvention.

Det förekommer dock otydligheter och en del motstridigheter i motiveringarna. Även en del ordval är dåliga.

FSS vill fästa uppmärksamhet vid de synpunkter Näkövammaisten liitto lyfter upp om rättstillämpningen och bedömningen av tjänsternas lämplighet, se Näkövammaisten liittos utlåtande.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Ei pääosin

Perustelev tarvittaessa kantasi

Ratificeringen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess genomförande i Finland har stärkt det rättsliga skyddet och jämlikheten för personer med funktionsnedsättning. Då nuvarande lag bereds förväntas jämställdheten öka ytterligare. Det finns dock ett orosmoment om tolkningen av lagen inte lyckas. Ojämligheten kan istället öka hos vissa grupper med en funktionsnedsättning.

FSS är orolig för hur ärftligt betingade sjukdomar såsom makuladegeneration, ICD-10 H35.30, kan i framtiden tolkas felaktigt som normalt åldrande, vilket kan innebära att man felaktigt får avslag på behov för assistans, hjälpmedel och rehabilitering. Makuladegeneration orsakar synnedsättning (<0.3) som i sin tur orsakar signifikanta hinder för att klara sig i det dagliga livet som inte är kopplat till ett normalt åldrande (hänvisar till ett expertutlåtande från år 2017 av Hannu Uusitalo professor i ögonsjukdomar samt till ett beslut från högsta förvaltningsdomstolen Givet 30.3.2012. Utdrag ur beslutet från högsta förvaltningsdomstolen (givet 30.3.2012 Liggarnummer 774 Diarienummer 4401/3/10);

”Av utredningen i ärendet har framgått att risken för att insjukna i den ögonsjukdom, åldersrelaterad makuladegeneration, som A har konstaterats lida av, enligt den ovan nämnda doktorsavhandlingen ökar med tilltagande ålder. Den omständigheten att sjukdomen oftare diagnostiseras hos äldre än hos yngre personer innebär dock inte i sig att den eller det funktionshinder den medför alltid ska anses vara en sjukdom eller ett funktionshinder som har samband med normalt åldrande.”

Flera andra förbund och organisationer, bl.a. Näkövammaisten liitto delar den här oron i sitt utlåtande.

Jämlikheten garanteras inte i lagförslaget vad gäller den svenskspråkiga andelen av befolkningen. Vi uppmanar lagberedarna att i det slutliga lagförslaget trygga de språkliga rättigheterna på ett ändamålsenligt sätt. Nedan följer ändringsförslag till lagen och dess motiveringar och grunderna till förslagen.

Konkret förslag till tillägg i 3§: språk och kommunikationssätt (fi: kieli ja kommunikointikeino).

Ordet språk bör läggas till paragrafen i samband med kommunikationssätt. Även FN:s funktionshinderkonvention stadgar om ordparet språk och kommunikationssätt.

För att funktionshinderservice i framtiden ska kunna fås på svenska måste språket tryggas uttryckligen på paragrafnivå i lagtexten. I propositionen har detta inte tyvärr setts som en nödvändig åtgärd. Där till bör de språkliga rättigheterna öppnas även i 3§:s motiveringar. Genom att studera tidigare lagreformer och den verklighet som den svenskspråkiga befolkningen lever i är det entydigt att för att möjligheterna att få sina grundlagsenliga språkliga rättigheter tryggade bör dessa uttryckligen tryggas i själva speciallagstiftningen och då i dess lagtext. Det räcker inte att dessa rättigheter öppnas enbart i motiveringarna eller vice versa, utan det måste finnas både på paragraf- och motiveringsnivå.

I konsekvensbedömning står det att det till 3§ motiveringar ska tilläggas en del om språket med hänvisning till informativ lagstiftning om språkliga rättigheter. Vi anser att det är bra, men vi förundrar oss över att det inte redan finns en sådan text i själva förslaget till motiveringarna. Det här försvagar avsevärt våra möjligheter att kommentera de språkliga aspekterna. Vi framhäver vikten av att det i motiveringarna till 3§ tydligt bör garanteras att svenskspråkiga personer har rätt till att få sina språkliga rättigheter tryggade. Detta genom hänvisning till annan lagstiftning och genom att garantera att personer med funktionsnedsättning har rätt att använda svenska, inte bara som en aspekt som stöder delaktighet, utan som en genomgående rättighet genom hela processen och hela livet.

Vidare används ordet ”lämpar sig” i motiveringstexten när man syftar på de språkliga rättigheterna. Att något språk lämpar sig för en person är inte ett ordval som tillräckligt tryggar rätten till att använda det svenska språk i enlighet med grundlagen. Vi anser att ordet språk som lämpar sig ger utrymme för tolkningar där de språkliga rättigheterna till modersmålet kan försämrats. Därför borde ordet ändras till rätten att använda svenska/sitt modersmål/nationalspråken.

Förslag till tillägg till 5§: barnets språkliga och kulturella bakgrund

Det skulle vara viktigt att man uttryckligen förstärker barnets rätt till språk och till sin kulturella bakgrund. Även delaktighetsgruppen föreslog detta i sitt arbete.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Delaktighetsarbetsgruppens arbete främjade FN:s funktionshinderkonventionens artikel 4.3 om delaktighet. Det finns mycket goda skrivningar i förslaget som förstärker delaktigheten för personer med funktionsnedsättning. Det finns dock en oro över att det viktiga arbetet som delaktighetsarbetsgruppen gjort och de många viktiga synpunkter som behandlades inte har fått den önskade rollen i lagförslaget. Frågan om vad delaktighetsgruppens arbete och slutrapport egentligen spelade för roll återstår.

Delaktighetsgruppens förslag om delaktighet i serviceprocessen borde i större mån beaktas i den nya lagstiftningen. Det måste vara grundat att avvika från ett av klienten framfört behov av stöd och hjälp och detta måste motiveras i beslutet.

De positiva ändringarna i fråga om tillgång till korttidsvård och mera flexibla sätt att få stöd för rörlighet kan ha en betydande positiv effekt med tanke på delaktigheten.

Vi välkomnar att olika sätt att ordna personlig assistans i välfärdsområden tryggas genom lagstiftning. För att trygga svenskspråkiga och individuellt passande tjänster är det viktigt att tjänster producerade av även första och tredje sektorn kan användas.

Vi är även oroad över att klientens ekonomiska intressen enligt lagförslaget inte är av någon betydelse i framtiden, då klientens intressen bedöms. Det här är i strid med nuvarande praxis och kan leda till förhöjda klientavgifter för vår målgrupp, vilket kan äventyra delaktigheten i samhället och således även äventyra uppfyllandet av lagens ursprungliga syfte.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Öppna formuleringen om tjänsterna möjliggör å ena sidan mera individuella lösningar, men samtidigt finns det en risk för att servicen och stödet de facto skärs ner. En otydlig bestämmelse om subjektiva rätten eller andra tjänsternas omfattning kan leda till att en mycket minimal nivå bedöms på det sättet att förpliktelsen är fullgjord från välfärdsområdets sida (t.ex. en frivillig följeslagare som anordningssätt för stöd för rörlighet). Det här kan också försvaga rättssäkerheten efter beslutet gjorts, om lagens minimikrav ändå tekniskt sett uppfyllts. Samtidigt kan sådana här beslut gå emot lagens syfte och förpliktelserna i FN:s funktionshinderkonvention. För övrigt finns det även diskrepanser i fråga om lagens subjektiva rättigheter som ändå är tidvis bara beskrivna som möjligheter i motiveringarna.

Det här beror delvis också på resurseringen av socialarbetare som jobbar med funktionshindersservice vid välfärdsområdena. Om resurserna är otillräckliga allokeras medel på annat än klientarbete, vilket ökar risken för kategoriska beslut. Det här är ett kortsiktigt sparande eftersom kategoriska beslut tar ofta sämre i beaktande individens behov och kan vara fel

dimensionerade. Otillräckligt och olämpligt stöd i vardagen ökar risken för marginalisering, vilket är oönskat både för individen och samhället. Otillräckligt och olämpligt stöd utsätter också närstående för en risk att bränna ut sig. Otillräckligt och olämpligt stöd kan även försvåra deltagande i arbetslivet för både personer med funktionsnedsättning och deras närstående.

Formuleringen ”Om det kan bedömas eller påvisas att personens funktionsnedsättning huvudsakligen beror på en sjukdom på grund av ålder, skada eller degeneration uppfyller han eller hon inte definitionen av en person med funktionsnedsättning” är problematisk. Det kan leda till felaktiga beslut vid tillämpningen av lagen i och med att det lämnar utrymme för olika tolkningar av lagen. Vi vill hänvisa till rimliga anpassningar och diskrimineringslagen. Man bör säkerställa likabehandling av personer med funktionsnedsättning i enskilda situationer.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Med hänvisning till Näkövammaisten liittos utlåtande anser FSS att tillgodoseendet av behoven av mindre men återkommande stöd och tjänster är en av lagens grundläggande frågor när det gäller att säkerställa jämställdhet och inkludering av personer med funktionsnedsättning.

2.

En viss funktionsnedsättning eller diagnos ska inte definiera rätten till en tjänst och inte kategoriskt utesluta en person från tillämpningen av särskilda tjänster.

3.

I lagförslaget bör man definitivt bevara mångfalden av mobilitetsstöd

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

BÖR ÄNDRAS: Språk och kommunikation ska skrivas i enlighet med formuleringen i FN:s funktionshinderskonvention.

2.

Enligt nuvarande lagförslag skulle tjänsterna främst omfatta personer med en funktionsnedsättning som inte beror på en sjukdom som är vanligare hos äldre. I enlighet med punkterna i Näkövammaisten liittos utlåtande önskar vi att man inte begränsar lagförslaget på detta sätt. Förslaget är också problematiskt eftersom den lagliga grunden för många serviceformer skulle försvinna om två år. Det här kan äventyra tillgången till lämplig service och därmed välmående för vår målgrupp.

3.

Resurskravet (förutom arbetsgivaransvaret) bör tas bort i fråga om personlig assistans. Om annan service ges i stället, bör omfattningen av stödet vara på samma nivå som personlig assistans. Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att välja boendeort och boendeform i enlighet med artikel 19 i FN:s funktionshinderskonvention. Det här kan förutsätta tillgång till personlig assistans också för eget boende.

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustelevä tarvittaessa kantasi

Lagen tar på många sätt bra hänsyn till barn med funktionsnedsättning. Den förstärker jämlikheten. Det bör dock framkomma tydligare att barnet i första hand ska ha rätt att bo med sin familj. Boende utanför hemmet ska användas först sedan då alla andra lösningar är använda. Det är fint att barn som bor växelvis ska i framtiden ha möjligheter att få bostäderna anpassade i bägge hemmen, men det här bör beaktas även i fråga om andra service och stödformer, som t.ex. ekonomiskt stöd för hjälpmedel samt stöd för rörlighet.

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Ei kantaa

Perustelevä tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustelevä tarvittaessa kantasi

FSS anser att lagens tillämpningsområde i princip är ändamålsenligt. FSS understöder Nähkövammaisten liittos förslag i utlåtandet om att lagens tillämpningsområde bör begränsas endast till de personer som uppfyller de funktionsnedsättningskriterier som anges i lagen och, för vissa enskilda tjänster, anhöriga till den funktionshindrade. Nähkövammaisten liitto lyfter också upp i sitt utlåtande den centrala frågan gällande svårigheten att dra gränsen mellan specialomsorgslagen och socialvårdslagen och begreppet funktionshinder eller sjukdom som ska definieras utifrån ålder. Enligt lagförslaget skulle tillämpningen begränsas av den så kallade åldersbegränsningen inom all funktionshindersservice. För närvarande är motsvarande avgränsning endast för personlig assistans. Enligt motiveringen skulle detta inte vara någon åldersgräns, men den föreslagna lagen skulle inte gälla den vars funktionsnedsättning huvudsakligen beror på sjukdom, funktionsnedsättning eller försämring med anledning av ålderdom. FSS anser att det är en "oskriven" åldersgräns som resulterar i nekande av tjänster på grund av sjukdom eller skada som bryter ut vid senare ålder vilket även kan leda till indirekt diskriminering vid rättstillämpning och beslut.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustelevat tarvittaessa kantasi

Vi välkomnar att olika sätt att ordna personlig assistans i välfärdsområden tryggas genom lagstiftning.

Bestämmelserna torde ta tillräcklig hänsyn till de olika behov som personer med funktionsnedsättning har. De individuella behoven tas för bedömning av servicebehov, beslutsfattande och anordnings sättet med tanke på servicen, tillräckligt i beaktande. Med hjälp av den här helheten finns det bättre förutsättningar för att en person med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktig och självständig i samhället.

I dagsläget fungerar det här inte, utan i vissa fall tas kategoriska beslut som inte beaktar individens behov och därför inte har de önskade effekter för delaktighet och självständigt liv.

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustelevat tarvittaessa kantasi

Föräldrar eller andra närstående skall ha möjlighet till träning i punktskrift på eget modersmål för att stöda barnets delaktighet och jämställdhet.

Träning för arbetsliv borde tilläggas; träning kan också vara återkommande till sin natur och inte endast tidsbundet.

Träning i alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) är även viktig som saknas här. Även den är återkommande och tar aldrig slut för vissa målgrupper.

För övrigt hänvisar FSS till Näkövammaisten liittos förslag.

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustelevat tarvittaessa kantasi

Att sköta barnens behov genom den allmänna småbarnspedagogiken och de stöd och anpassningar som är möjliga där vore även ändamålsenligt från ett likabehandlings och normalitetsperspektiv.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

För svenskspråkiga är det oerhört viktigt att samtliga anordningssätt finns för att trygga tillgången till svenskspråkig personal och svenskspråkiga servicelösningar och kedjor.

Resursbegränsningen begränsar bl.a. boendeanalternativen. Den borde tas bort eftersom den diskriminerar på grund av funktionsnedsättning. Nu kan man få personlig assistans t.ex. till fritiden men inte boende. Det här är motstridigt med kraven i artikel 19 i FN:s funktionshinderskonvention, där utgångspunkten är att man kan välja boendeort och boendeform fritt på samma sätt som övriga befolkningen.

Fritidsverksamhet ska ges minst 30h om inte ett större timantal är befogat eller nödvändigt enligt behov.

Utöver lönearbete bör även näringslivsidkande som företagare identifieras som arbete enligt lagen.

Som arbetsgivare borde man ha rätt att kolla om assistenten har ett brottsregister. Det är också viktigt att kunna kräva vissa krav på personliga assistenter även då man använder sig av servicesedel. Enligt gällande rättspraxis får service inte ordnas på ett sätt som äventyrar eller inskränker möjligheten att faktiskt använda servicen.

Frågan om kompetenskraven för personliga assistenter är inte heller entydig; det kan också leda till svårigheter inom rekryteringen. Av erfarenhet på fältet är det viktigaste att personkemin mellan assistenten och personen som använder assistans fungerar. Kompetenskrav kan inskränka utbudet av assistenter som kunde vara lämpliga för arbetet med den enskilde individen. Samma resonemang gäller även i fråga om motsvarande stöd som särskilt stöd.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Om särskilt stöd ges istället för personlig assistans, borde mängden timmar vara samma som för personlig assistans (30h).

Frågan om kompetenskraven för personliga assistenter eller personer i motsvarande roller är inte heller entydig; det kan också leda till svårigheter inom rekryteringen. Av erfarenhet på fältet är det viktigaste att personkemin mellan assistenten och personen som använder assistans fungerar.

Kompetenskrav kan inskränka utbudet av assistenter som kunde vara lämpliga för arbetet med den enskilde individen. Samma resonemang gäller även i fråga om motsvarande stöd som särskilt stöd.

I 10 § Produktion av personlig assistans finns följande mening: "När välfärdsområdet fattar beslut om sättet att producera personlig assistans ska välfärdsområdet beakta de åsikter som personen med funktionsnedsättning har, personens livssituation och det behov av hjälp som antecknats i klientplanen."

Vi föreslår att ordet "åsikter" ändras till "vilja", eftersom ordet åsikter förminskar delaktigheten i beslutsfattandet för en person med funktionsnedsättning.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Ei kantaa

Perusteita tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Ei kantaa

Perusteita tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Ei kantaa

Perusteita tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Med hänvisning till Näkövammaisten liitos utlåtande konstaterar FSS att bedömningen av boendestöd utifrån olika funktionsnedsättningar och individuella servicebehov spelar en nyckelroll i tillhandahållandet av stöd till tillgängligt boende. Därför bör den bestämmelsespecifika motiveringen bättre belysa vad som avses med stöd till tillgängligt boende, t.ex. för synskadade. Allt för ofta uppfattas tillgängligheten bara som en konstruktion eller som ett hinder. För synskadade innebär boende effektiva och adekvata belysningslösningar, förekomsten av tillräckliga kontraster och teknisk utrustning relaterad till skötseln av bostaden och bostadens närmaste omgivning. Till exempel ska dörrtelefoner och dörrkodlås vara tillgängliga för synskadade. Ibland kräver tillgänglig användning att nödvändiga ändringar görs.

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Vi understöder förslaget varmt. Det förbättrar familjernas möjligheter att orka i vardagen samt för familjemedlemmarna att t.ex. delta i arbetslivet, vilket är i allas intressen.

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaisissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Personer med en synnedsättning är till en stor del utanför arbetslivet. Endast 20 procent jobbar heltid och 20 procent deltid.

Med utgångspunkt i det sistnämnda anser FSS att det är viktigt att dagverksamhet bedrivs som en del av funktionshindersservicen i enlighet med förslaget i Näkövammaisten liittos utlåtande.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolistaa 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Mera flexibla och mångsidiga anordningsätt är i allmänhet mycket välkomna och i enlighet med normalitetsprincipen. Från ett svenskspråkigt funktionshinderperspektiv vore det oerhört viktigt att förstärka möjligheten eller "rätten" till att använda bekant chaufför som anordningsätt.

Utöver funktionsnedsättningar kan våra målgruppers möjligheter att använda färdtjänster äventyras om de ordnas centraliserat via en telefoncentral utan tillräcklig beaktande av de språkliga och andra individuella behoven. Dels kan det leda till situationer där chaufförerna inte kan kommunicera i

tillräcklig grad med klienten. Dels kan rädslan för att inte kunna sköta sitt ärende på svenska leda till att tjänsterna inte används.

Även med tanke på tryggheten av ett fungerande ekosystem av taxichaufförer, särskilt på glesbygden, vore det ändamålsenligt att förstärka möjligheten till att använda bekanta chaufförer då nuvarande taxireglering inte längre kräver ort- och tidsbunden dejourering annars. Då, i stället för att binda chaufförerna till ort och tid, kunde chaufförerna bindas genom mera långsiktiga serviceproduktionsrelationer till klienterna. På det här sättet kan klienterna också i framtiden sannolikare ha tillgång till kvalitativa färdtjänster. I annat fall kommer behovet att öka för det offentliga att själv producera den här subjektiva tjänsten, om det inte finns tillräckliga förutsättningar på den vanliga marknaden. Enligt konsument- och konkurrensverket uppgör offentligt finansierade taxiresor t.o.m. 40 % av taximarknaden och även därför är det oerhört viktigt att marknaderna och valfriheten fungerar på ett tillräckligt bra sätt. Från ett normalitetsperspektiv är det också viktigt att kunna ge personer med funktionsnedsättning möjligheten att s.k. "rösta med fötterna" om servicen är dålig. Detta är inte möjligt om individerna fråntas all valfrihet i anordningssättet.

I regeringens utkast framläggs att funktionsförmågan och möjligheter att använda kollektivtrafik av personer med funktionsnedsättning kan bedömas genom individuella utredningar, t.ex. med en testresa. För personer med synnedsättning kan behovet variera markant beroende på väder, ljusförhållanden och oväntade ändringar i miljön, så som vägarbeten. En testresa är därmed inte tillräckligt eftersom det inte beaktar variationer i kombination med helheten hos personen med synnedsättning. Att ha möjligheten att åka till nya och oregelbundet förekommande destinationer bör även möjliggöras individuellt genom färdtjänst för personer med synnedsättning. Användning av kollektivtrafik kan inte förutsättas i liknande främmande situationer när personen med synnedsättning inte är bekant med miljön.

För att en person med synnedsättning ska kunna utnyttja sin självbestämmanderätt, självständighet och rätt till fri rörlighet kan personlig assistent eller ledsagare inte alltid förväntas fungera som hjälp vid resor. Dels kan det vara svårt att med kort varsel få en följeslagare eller assistent med på resorna, dels är hjälpbehovet ibland tidsmässigt mycket kort. En bra kombination vore möjligheten till individuella färdresor men även möjlighet i samförstånd att komma överens om användningstimmar för ledsagar- och personlig assistans enligt det faktiska behovet för personen med synnedsättning.

Samordning av färdtjänstresor för att genomföras med samma färdmedel kan orsaka oskälig påfrestning för resenären vid framför allt arbets- och studieresor men även fritidsresor och deltagande i evenemang. Samordningen kan leda till förseningar och osäkerhet och förlänga resan avsevärt. Det är också oftast omöjligt att uppskatta sluttider på förhand. Att beställa returresan är möjligt först då man faktiskt vet när evenemanget eller ärendet slutar.

Vad gäller arbetslivet kan samordning av färdtjänstresor till och med äventyra personens rätt att arbeta på ett jämlikt sätt med övriga personer. Studier och arbete förutsätter ofta punktlighet och även resor under rusningstid. Förseningar till följd av samordning av färdtjänstresor kan försvåra det jämlika deltagande i studie- eller arbetslivet.

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevistä säännöksistä?

-

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perusteita tarvittaessa kantasi

Paragrafen är till viss grad ändamålsenlig, men det vore mera ändamålsenligt att skilja på ekonomiskt stöd för rörlighet och ekonomiskt stöd för andra ändamål. FN:s funktionshinderskonventionens artikel 31 förutsätter att information och statistik samlas in om funktionshinder i samhället. Det att både små prylar och stora ekonomiska satsningar som stöd för införskaffning av fordon och dess ändringsarbeten är i samma paragraf stöder inte målet av informationssamlingen och kartläggningen av hinder och strukturella problem. Om paragraferna är skilda är det lättare att följa upp t.ex. hur mycket stöd söks för vilket ändamål och hur mycket beviljas. Även för tillämparen av lagstiftningen blir det tydligare.

Det här kunde också möjliggöra en mera nyanserad reglering. Till exempel kan anpassade hobbyverktyg vara väldigt dyra. För ett växande barn behöver dessa individualiserade hjälpmedel förnyas regelbundet, utan att det nödvändigtvis finns någon andra hands marknad för dessa. Från ett normalitetsperspektiv bestraffas familjerna då på två sätt - verktygen som behövs för att möjliggöra barnets hobby är många gånger dyrbarare än för andra och dessutom är möjligheterna att få tillbaka en del av den ekonomiska satsningen senare betydligt mera begränsade. Med tanke på normalitetsprincipen vore det mera konsekvent att familjerna/individerna skulle vara tvungna att stå som egenrisk endast den mängd vad redskapen vanligtvis kostar för personer utan funktionsnedsättning, medan samhället skulle stå för skillnaden. Det här skulle vara i linje med både funktionshindersservicelagens syfte och målsättningar och målet i Sanna Marins regeringsprogram om ett rättvist, jämlikt och inkluderande Finland.

Utöver ekonomiskt stöd för fritid vore det ändamålsenligt att också kunna få stöd för främjandet av hälsa och välmående.

Det är även av stor vikt att synskadade får det ekonomiska stöd som krävs vid användning av digitala hjälpmedel, som t.ex. telefon.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Eivät riittävästi

Perusteita tarvittaessa kantasi

I lagen borde tilläggas och fastställas särskilt om övergången för de äldre personer som redan en längre tid erhållit tjänster inom handikappservicen. FSS förespråkar att dessa personer får behålla rätten till handikappservice på grund av skälighet och rättvisa och för att inte försämra deras möjligheter till delaktighet och jämlikhet med andra.

Det behövs även tillräcklig utbildning om tillämpning av den nya lagen inom välfärdsområden för att praxisen ska förverkligas rättvist och jämlikt oavsett var i Finland man bor.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustelevat tarvittaessa kantasi

FSS anser att det delvis är problematiskt att diagnosbundna bestämmelser blir i kraft. Detta eftersom tanken med FN:s funktionshinderkonvention och den nya funktionshindersservicelagen är att gå bort från ett diagnosbaserat tankesätt, men nu blir diagnosstyrda paragrafer tyvärr i kraft. Det skulle ha varit tydligare att upphäva specialomsorgslagen i samband med den här nya lagen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustelevat tarvittaessa kantasi

Precis som Näkövammaisten liitto kräver också FSS att den funktionshindersservice som synskadade behöver i vardagen ska vara avgiftsfri. Tjänsterna behövs ofta genom hela livet. Därför är det av stor vikt att enligt lag fastställa den funktionshindrade inte står för merparten av kostnaderna.

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Kyllä

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

-

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustelevat tarvittaessa kantasi

Konsekvensbedömningen av de språkliga konsekvenserna är inte tillräckligt utförligt gjord. I bedömningen har man inte gett varken en realistisk eller tidsenlig bild av konsekvenserna som lagförslaget har för vår målgrupp.

I bedömningen påstås det att lagen inte har en särskild påverkan på nationalspråken. Detta är inte en korrekt bedömning av läget för den svenskspråkiga minoriteten. I nuläget kan vi se att det finns stora problem med att få social- och hälsovård på svenska. I ljuset av den nya vårdreformen och oklarheter gällande den, kan konstateras att läget för de språkliga rättigheterna är oroväckande. Funktionshindersservicelagen riktar sig till en grupp av människor som i flera fall är i kontakt med myndigheterna hela sitt liv och mycket mer frekvent än de flesta personer utan funktionsnedsättning. Därför är det viktigt att man i tillräcklig mån försäkrar den gruppen rätten till sitt eget språk och en god kontakt med myndigheter. Den här rätten tryggas i bland annat grundlagen och språklagen, men eftersom det nu handlar om en så grundrättsligt känslig lag med viktiga tjänster/stöd som är av ytterst väsentlig natur för att en person ska kunna ha en möjligast god livskvalité och rättssäkerhet, bör även denna rätt tryggas explicit i funktionshindersservicelagen.

I konsekvensbedömningen konstateras även att lagförslaget kan förhindra intersektionell diskriminering om man exempelvis har en funktionsnedsättning och talar svenska. I förslaget är inte de språkliga rättigheterna tillräckligt väl tryggade för att sådan diskriminering ska kunna undvikas och bedömningen ger inte heller svar på hur det kan förhindras med hjälp av denna lagstiftning.

Slutligen vill vi lyfta fram oron över den magra konsekvensanalysen av de aktuella lagreformerna med hänsyn till den svenskspråkiga minoriteten. I texten tas de nya välfärdsområden upp och det konstateras att i ett välfärdsområde med tvåspråkiga kommuner får man service på båda språken. Hur blir det med personer som bor på enspråkigt finska områden men med svenska som modersmål? Även de har rätt till service på svenska. Det måste hittas lösningar som tryggar rätten till det egna modersmålet trots boningsort. Digitala lösningar kan inte vara den enda lösningen för dessa situationer. Digitala lösningar är inte heller möjligt för alla individer, då dessa inte är tillgängliga för alla.

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei kantaa

Perusteita tarvittaessa kantasi

-

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

-

Ohlis Oscar
Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf